

Posudek oponenta na bakalářskou práci

Autor BP: Veronika Boušová

Téma BP: Představy o budoucnosti dětí v předškolním věku

Oponent: Mgr. Kateřina Lukavská, Ph.D.

Bakalářská práce Veroniky Boušové se zaměřuje na poměrně málo zmapovanou oblast časové perspektivy předškolních dětí. Téma je podle mého zvoleno v přiměřené šíři a motivace autorky k danému tématu je zřejmá – s cílovou skupinou pracuje a vnímala určitý rozpor mezi literaturou, která vytváření budoucí časové perspektivy situuje do školního věku, a vlastní zkušeností, kdy předškolní děti časový rámec budoucnosti spontánně používají. Její práce pak představuje první krok zkoumání časové perspektivy u předškolních dětí. Zaměřuje se na představy předškoláků o budoucnosti, na jejich reálnost, detailnost a částečně i šíři/hloubku (jak daleko do budoucnosti tyto představy sahají). Je jasné, že se nejedná o zkoumání časové perspektivy v její komplexnosti, ale přesto může být práce hodnotným zdrojem, na který lze navazovat v dalších výzkumech.

Práce má standardní strukturu zahrnující tzv. teoretickou část, kde jsou uvedeny dosavadní poznatky vztahující se k tématu a tzv. empirickou část, kde je prezentována vlastní výzkumná sonda autorky.

Práce s literaturou (tzv. teoretická část)

V teoretické části autorka představuje problematiku časové perspektivy poměrně komplexním způsobem. Nevynechává žádné podstatnější teorie časové perspektivy, ne vždy ale mezi nimi zřetelně rozlišuje, což je podle mého dáno hlavně tím, že většinu z nich cituje sekundárně podle Pavelkové (2002) nebo podle Mareše (2010). Základní prvky teorií jsou však prezentovány srozumitelně a s porozuměním. Přehledná a informativní je rovněž část o vnímání prostoru a času u předškolního dítěte. Kapitola 2 (*Vývoj předškolního dítěte*) je sice dosti obecná, ale na druhou stranu pomáhá definovat kontext vlastního výzkumu, jehož respondenty jsou právě předškolní děti. U kapitoly 1.1.1 (*Čas z hlediska vývoje v psychologii*) by bylo třeba doplnit nějaké konkrétnější údaje (jména výzkumníků, citace příslušných prací anebo alespoň sekundární citaci zdroje, odkud autorka tuto periodizaci převzala).

Je škoda, že autorka neuvedla již v teoretické části výzkumy zabývající se představami o budoucnosti školních dětí (Slepičková, 2012), resp. představami o škole u předškolních dětí (Voříšková, 2009), které cituje v diskuzi. Mohly tak být představeny ve větším detailu.

Celkově autorka v seznamu literatury uvádí 23 zdrojů, což lze pro bakalářskou práci považovat za dostatečné. Vytknout lze jednak absence zahraničních zdrojů, jednak velké množství sekundárních citací.

Práce s empirickými daty (tzv. empirická/výzkumná část)

Výzkumné otázky byly stanoveny v přiměřené šířce, spíše obecněji a explorativně. Autorku zajímalo, zda děti mají představu o budoucnosti a jak se toto projeví v jejich kresbách na několik témat: budoucnost, budoucí škola, budoucí povolání, budoucí rodina. Design je tedy kvalitativní, čemuž odpovídá i velikost výzkumného souboru (25 dětí).

U charakteristiky výzkumného souboru by bylo dobré uvést informace o sledovaných dětech (byly sice uvedeny informace o třídě, ze které byly respondenti rekrutováni, ale tu navštěvovalo celkem 27 dětí a není jasné, které dvě děti se nezúčastnily a proč).

Výzkumné metody (analýza kresby a analýza rozhovoru) byly podle mého zvoleny přiměřeně cílům práce.

Získaná data byla prezentována přehledně a systematicky (autorka obrázky na každé téma roztřídila do dvou až tří základních kategorií podle toho, zda naznačují jasnou představu o tématu nebo ne a následně uvedla pro každou kategorii několik podkategorií, včetně četnosti zastoupení – tj. kolik obrázků přiřadila do dané podkategorie). Po této souhrnné prezentaci dat následují v podstatě kazuistiky vybraných deseti dětí. Také ty jsou zpracovány přehledně, pečlivě, systematicky. Zajímavé je uvádění výsledků vnímání času dle pedagogické diagnostiky (dítě seřadí obrázky dle posloupnosti děje; rozlišuje pojmy nejdříve, předtím, nyní, potom; začíná se orientovat ve dnech v týdnu; přiřadí činnosti obvyklé pro roční období; chápe pojmy včera, dnes, zítra, předešlým, pozítí), explicitní srovnávání vnímání času a představ o budoucnosti dle obrázků a výpovědí ale autorka nenabízí.

Analýzy dětských kreseb a výpovědí se zdají být v pořádku, ale bylo by lepší v příloze uvést u obrázků i výpovědi dětí, aby bylo možné analytický proces lépe hodnotit.

Vzájemné vztahy vlastního badatelského počínu a stávajícího poznání v tématu

Diskuze je podána přehledně, srozumitelně, autorka své výsledky systematicky srovnává s dosavadními vývojově psychologickými poznatky, případně s výsledky výzkumů podobně zaměřených studentských závěrečných prací.

Jazyková úroveň

Jazyková úroveň je v zásadě dobrá. Práce je srozumitelná, psaná s ohledem ke čtenáři. V textu se vyskytují drobné formulační neobratnosti (např. „Některé z dětí má nějakou představu o svém budoucím životě...“, s.7) a zejména gramatické a stylistické chyby (např. „Popsané jsou zde děti, které v některém z úkolů,...“, s.43), které působí trochu rušivě, ale naštěstí jich není příliš mnoho.

Dodržování bibliografických norem

Citační normy byly dodrženy.

Přiměřenost rozsahu práce (doporučený rozsah je přibližně 40 normostran)

Doporučený rozsah práce byl překročen, ale to je pochopitelné vzhledem k povaze prezentovaných dat, a nepovažuji to tedy za nedostatek práce.

Celkově je práce zdařilou sondou do představ o budoucnosti předškolních dětí. Je provedena systematicky, podána přehledně a srozumitelně. Výsledky jsou interpretovány přiměřeně a v kontextu současných poznatků. Bakalářská práce Veroniky Boušové podle mého splňuje nároky na bakalářské práce kladené a **doporučuji ji k obhajobě.**

V Praze 15.5. 2018

Mgr. Kateřina Lukavská, Ph.D.

Podněty k diskuzi:

- 1) Bylo u dětí sledováno, zda mají starší sourozence? To může asi ovlivnit propracovanost jejich představ o škole, případně povolání nebo i rodině bez ohledu na jejich prospektivní orientaci? Nebo naopak by se dalo říci, že starší sourozenci akcelerují vývoj prospektivní orientace?
- 2) V teoretické části uvádíte, že prospektivní orientace sestává ze dvou složek – kognitivní a motivační. Zjišťovala jste ve vašem výzkumu obě složky?
- 3) Některé děti (např. dívka B nebo chlapec G) prokázaly představu o budoucnosti jen na některých obrázcích. Dá se říci, že jsou méně orientované na budoucnost (případně že mají méně jasnou představu o budoucnosti) než děti, které prokázaly jasnou představu na všech obrázcích? Byly děti, které neprokázaly představu o budoucnosti na žádném obrázku? Jak velké rozdíly jsou podle vás mezi předškolními dětmi z hlediska jejich představ o budoucnosti?
- 4) Mohlo být vaše hodnocení obrázků a výpovědí něčím ovlivněné (např. výsledky pedagogické diagnostiky vnímání času)? Jak dají takové vlivy omezit?
- 5) Ukázal se nějaký vztah mezi výsledky pedagogické diagnostiky času a představou dětí o budoucnosti?